

NOVICE INFORMATIVNI BILTEN

LETNIK 5 ŠTEVILKA 2 APRIL 99

ISSN 1408-9629

Poština plačana pri pošti
1103 Ljubljana

DOPPS
Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

p.p. 2395, 1001 Ljubljana, tel., fax: 061/133 95 16, mobi: 0609/625 210

DOBRODOŠLICA NOVIM ČLANICAM IN ČLANOM DOPPS

Z novoletno darilno akcijo - Mali priločnik Ptice Slovenije vsem naročnikom Mobitela - se je na DOPPS-u marsikaj spremenilo. V mislih imam pozitivno, zelo pozitivno spremembo. Od društva s štiristo člani smo prerasli v društvo z več kot 1500 člani. Pred dvema desetletjema je bilo Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije sveže ustanovljeno. Človek, ki je takrat v gumijastih škornjih hodil po naravi in z daljnogledom oprezal za pticami, je veljal za čudaka. V najboljšem primeru je bil deležen sočutnega nasmeška. Hujše posledice je pustil splošni družbenopolitični odnos. Kdor se je zavzemal za ohranitev močvirij in starih sadovnjakov, je veljal za nasprotnika socialističnega razvoja. In v duhu tega razvoja smo za vedno izgubili prenekateri dragoceni kos slovenske narave.

Čeprav nas zagovorniki narave še danes marsikdo proglašajo za zaviralce napredka, je vendarle marsikaj drugače. Popularna biološka raznovrstnost je postala priznana vrednota. Njene vrednosti se ne meri v denarju, a je vseeno objektivno, če hočete, znanstveno določljiva. Merimo jo tudi tako, da popisujemo ptice. Tu je prvič postal viden družbeni pomen organiziranega ljubiteljskega opazovanja in proučevanja ptic. Nobena druga živalska skupina v Sloveniji ni niti približno tako dobro raziskana kot ptice. Največja zasluga za to gre amaterskim ornitologom zbranim v DOPPS-u. Akcije, kot so Zimsko štetje vodnih ptic, KoLaČ (vsakoletno preštevanje kormoranov, labodov in čapelj), kartiranje ptic za regionalne in lokalne ornitološke atlase ter številni drugi popisi in projekti, bi bile brez sodelovanja najširšega članstva DOPPS neizvedljive. Pri mnogih akcijah lahko sodelujejo prav vsi: od ljubiteljev na nedeljskem ornitološkem sprehodu do odličnih poznavalcev z desetletnimi izkušnjami. Moč tako pridobljenih podatkov je v njihovi množičnosti. Pri zimskem štetju vodnih ptic v enem samem koncu tedna zaobjamemo celo Slovenijo. Odmevi na naše delo so različni. Nekateri ribiči in ribogojci se KoLaČa bojijo, ker vsako leto znova razkrinka njihove izmišljene grozljive pripovedke o nepreglednih jatah kormoranov in čapelj, ki pustošijo po naših vodah. Država rezultate naših popisov sprejema z odprtimi rokami. Kdo drug bi ji lahko priskrbel kvantitativne podatke o prezimujočih vodnih pticah po vsej Sloveniji? Državna naravovarstvena služba jih potrebuje za izpolnjevanje obveznosti iz mednarodnih konvencij, evropskih predpisov ter domače zakonodaje.

Četudi zakoni in mednarodni predpisi ščitijo ogrožene ptice danes bolj kot pred dvajsetimi leti, je teh ptic vseeno manj kot takrat. Toda sedaj je njihovo izumiranje dokumentirano. Določen poseg v prostor lahko povežemo z izginotjem te ali one vrste. S tem smo ustvarili argumente, ki jih načrtovalci posegov morajo upoštevati. Navadno jih upoštevajo vse dotlej, ko prevlada argument moči (beri: denarja) nad močjo argumentov. Če takrat vržemo puško v koruzo, ravnamo napak! V boju za naravo se zlepa ne smemo predati. Orožje, ki nam še preostane, se imenuje javno mnenje. Zelo mogočno orožje je to. Javno mnenje spreminja trase avtocest, ustavlja gradnjo jezov na rekah in preprečuje zasutje obalnih mokrišč. Nevladne organizacije igrajo pomembno vlogo pri oblikovanju javnega mnenja. Močna društva z velikim članstvom in jasnim poslanstvom imajo velik vpliv na javno mnenje. DOPPS je v svojem novem obsegu že sam po sebi nezamenljiv del javnega mnenja. Vsakdo šteje. Vsakogaršnja pobuda je pomembna. Tudi kdor ne utegne ali ne želi aktivno sodelovati, lahko podpira izpolnjevanje poslanstva DOPPS: ohranjanje naših ptic in narave.

Zatorej dobrodošli, drage nove članice in novi člani DOPPS!

Peter Trontelj, predsednik

PROJEKT IBA - SLOVENIJA

Ptice so zelo učinkoviti bioindikatorji pestrosti in ohranjenosti naravnih življenjskih okolij. Nekatera območja so izjemnega pomena za vzdrževanje vitalnih populacij vrst ptic. Odločno varovanje takih najbolj kritičnih mest je eden ključnih mehanizmov varovanja narave. Na ta način je mogoče učinkovito varovati tudi številne druge vrste živali in rastlin. Vzorci razporeditve in razširjenosti ptic so v večini primerov taki, da območno varstvo omogočajo. Takšna mednarodno pomembna mesta, pazljivo izbrana na osnovi vrst in številčnosti ptic, ki tu živijo, smo poimenovali "Mednarodno pomembna ornitološka območja - IBA (Important Bird Areas)."

Projekt že vrsto let vodi in koordinira naša mednarodna krovna organizacija BirdLife International. Projekt je zastavljen dolgoročno, kot proces, s predvidenim sprotnim dopolnjevanjem podatkov o IBA območjih. V začetku letošnjega leta smo v Sloveniji zaključili fazo

prepoznavanja naših IBA območij. Na delavnici 22. novembra 1996 smo skupaj z lokalnimi koordinatori na osnovi ornitoloških podatkov pretehtali in uskladili predloge in se odločili za 14 IBA območij. To so: Ljubljansko barje (Davorin Tome, Andrej Sovinc, Peter Trontelj), Cerkniško jezero (Primož Kmecl), Planinsko polje (Slavko Polak), Ribniška dolina (Miro Perušek), Porečje Nanoščice (Slavko Polak), Porečje Reke (Slavko Polak), Triglavski narodni park (Tomaž Jančar), Kočevsko - Kolpa (Miro Perušek), Sečoveljske soline (Borut Rubinič), Drava (Borut Štumberger), Mura (Franc Bračko), Goričko (Damijan Denac), Kras (Peter Trontelj), Krakovski gozd (Andrej Hudoklin). Tako se je število IBA območij v Sloveniji iz prejšnjih osmih, opisanih v knjigi *Important Bird Areas* avtorjev Grimmet in Jones, ki je izšla 1989, povečalo za še šest območij. Prejšnje veliko območje severovzhodna Slovenija (004) je razpadlo na tri manjše. Štiri nova manjša IBA območja so bila prvenstveno prepoznana prav zaradi tam živečih populacij svetovno ogrožene vrste kosca (*Crex crex*). Meje IBA območij so bile določene na osnovi vrst ptic in njihovih populacij ter zamejene po specifičnih habitatih. Nova IBA območja pokrivajo skupno 3,413 km² kar predstavlja približno 17 odstotkov površine Slovenije.

Lokalni koordinatori so opravili in organizirali dodatne raziskave vrstne sestave in populacijskih velikosti ptic IBA območij. Ob zbiranju podatkov o vrstni prisotnosti in še posebno o velikosti populacij ptic se je pokazalo pomanjkanje poznavanja nekaterih območij. Najbolj pereče se je izkazalo pomanjkanje poznavanja IBA območij, kot so Goričko, Kras in Krakovski gozd. V ta namen sta bila organizirana dva ornitološka tabora - na Goričkem in v Krakovskem gozdu. Načrtnejše raziskave za IBA območje Kras so predvidene za leto 1999.

Namen in cilji IBA projekta so:

- Glavni namen mednarodnega IBA projekta je zavarovati, ohraniti in izpolniti ekološke vrednote mednarodno pomembnih ornitoloških območij po vsem svetu.
- Določiti in strokovno utemeljiti mednarodno pomembna ornitološka območja v Sloveniji.
- Zagotoviti ustrezno pravno zavarovanje vseh predlaganih IBA območij v Sloveniji na regionalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju.
- Zagotoviti oziroma izdelati ustrezne upravljalske plane za vsa IBA območja.
- Popularizirati pomen in vlogo IBA projekta za varovanje ptic.
- Spremljati populacije ključnih vrst ptic in njihovih habitatov v vseh IBA območjih.
- Zavarovati IBA območja pred vsemi obstoječimi in potencialnimi ogrožanji.
- Obnoviti ali izboljšati za ptice najpomembnejše ekološke vrednosti IBA območij.

V naslednjih fazah IBA projekta načrtujemo dopolniti poznavanje oziroma celoviteje ornitološko raziskati posamezna IBA območja s posebnim poudarkom na ključnih vrstah (Species of European Conservation Concern oz. SPEC) in ogroženih habitatih. Dopolnjevali in preverjali bomo ostale potrebne podatke o IBA območjih. Še naprej bomo sodelovali z Upravo za varstvo narave pri usklajevanju predlogov zavarovanih območij Slovenije. Pripravljamo že gradivo za slovensko IBA publikacijo.

Koordinator projekta IBA Slavko Polak

POROČILA SEKCIJ DOPPS

LJUBLJANSKA SEKCIJA

V preteklem letu smo svoje delovanje usmerili predvsem v raziskovanje, predstavitev in zaščito Ljubljanskega barja, ki se mu po eni strani obeta naziv krajinskega parka, po drugi pa se nad njim zbirajo črni oblaki kmetijstva, prometa, urbanizacije in rekreacije. Dne 5. in 6. maja smo prostovoljci ponoči popisali velike skovike na Barju. Rezultati so bili objavljeni v reviji *Acrocephalus* (št. 90 - 91). Delo smo nadaljevali s pripravo razstave »Ljubljansko barje - osrednje slovensko naravno bogastvo«, ki jo je 17. junija v Modrem salonu Grand hotela Union otvorila ljubljanska županja Vika Potočnik. 25. septembra pa na Vrhniki župan Vinko Tomšič. Hkrati z razstavo sta izšli zloženk o koscu in Ljubljanskem barju.

Za člane in nečlane DOPPS je bilo organiziranih dvanajst izletov in prav toliko predavanj. Dne 26. novembra smo se udeležili Posveta o sožitju na zahodnem delu Ljubljanskega barja in predstavili rezultate dvajsetletnih ornitoloških raziskav na Barju. Na posvetu so sodelovali tudi energetiki, agronomi, gozdarji, vodogospodarstveniki in lovci - vsak seveda z drugačnim pogledom. Marsikomu ni bilo jasno, da krajinskega parka ne potrebujemo zato, da bi lahko zgradili nova letališča, zarezali nove osuševalne jarke, naredili nove njive in asfaltirali še preostalo Barje. Takšna oblika zaščite naj bi obvarovala pestra prebivališča živali in rastlin. Konec novembra smo na Radiu Glas Ljubljane pripravili polurno oddajo o pomenu in načinu krmljenja ptic pozimi. Seveda smo sodelovali tudi pri »splošnih« aktivnostih DOPPS. V okviru zimskega štetja vodnih ptic nam je bil januarja zaupan del zgornje in dela srednje Sava ter Ljubljanske barje. Kot prava zakladnica redkosti in zanimivosti se je izkazal Krakovski gozd, kjer smo aprila skupaj s člani drugih sekcij popisovali ptice. Pomagali smo tudi pri izvedbi akcije »Kmečka lastovka - ptica leta 1998« in ob Svetovnem dnevu opazovanja ptic, ko smo v parku Tivoli postavili stojnico z informativnim materialom o DOPPS.

Katarina Senegačnik

NOTRANJSKA SEKCIJA

Notranjska sekcija je v bolj zaspanem letu 1998 sodelovala pri zimskem štetju vodnih ptic in organizirala vsakoletno tradicionalno štetje koscev "Crex night 98". Člani sekcije smo se udeleževali akcij, ki jih je na našem območju pripravila Ljubljanska sekcija. Letošnje leto bo Notranjska sekcija poskušala poživiti svoje delovanje. Člani sekcije smo se aktivno udeležili prve letošnje akcije DOPPS-a, zimskega štetja vodnih ptic. Poskrbeli smo tudi za to, da je bila ta akcija dobro predstavljena v sredstvih javnega obveščanja. Za popularizacijo društva na našem območju smo začeli s ciklusom ornitološko obarvanih naravoslovnih predavanj. Uvodno predavanje je imel v februarju Slavko Polak, ki nam je predstavil svoje popotovanje po Omanu. Odziv je bil zelo dober, saj je prišlo na predavanje kar 32 ljubiteljev ptic. V naslednjih mesecih bodo z nami delili svoja doživetja in izkušnje naslednji predavatelji: Tomaž Mihelič bo 20. marca predstavil svoje popotovanje po Norveški, Dare Šere nas bo 17. aprila seznanil s pticami otoka Paga, 15. maja bo Vesna Grobelnik predstavila rezultate svoje raziskave koscev. Vsa predavanja se bodo začela ob 20.00 v občinski dvorani pod Ljubljansko banko v Cerknici. 27. aprila bomo v sodelovanju z Ljubljansko sekcijo organizirali izlet na Cerkniško jezero, ki ga bosta vodila Dare Šere in Leon Kebe. Kakor vrsto let na ta dan tudi letos pričakujemo veliko število različnih in zanimivih vrst ptic ter seveda dobro družbo. Običajno se na tem izletu srečamo s prvimi selivkami, ki se zopet vračajo v naše kraje.

Mesec maj bo v celoti namenjen koscu. Med lokalne kmete in lastnike zemljišč ob Cerkniškem jezeru in na Planinskem polju bomo razdelili zloženko o projektu koscev in jih tako pred začetkom košnje poskušali seznaniti s to ptico in seveda s pticam prijaznim načinom košnje. Tudi letos bomo organizirali "Crex night 99", ki bo 5. junija. Po počitnicah nameravamo nadaljevati s predavanji in v sodelovanju z osnovnimi šolami pripraviti vodene ornitološke izlete ter tako povečati zanimanje za opazovanje ptic tudi med mlajšo populacijo. Seveda ste prav vsi prisrčno vabljeni na vsa predavanja in vse akcije.

Leon Kebe

ŠTAJERSKA SEKCIJA

Med januarjem 1998 in marcem letos smo na Pedagoški fakulteti organizirano izvedli devet javnih predavanj, vabila za večino predavanj smo objavili v časniku Večer. Povprečno število udeležencev na predavanjih je bilo 23. Kot je postalo že tradicionalno, smo med predavatelji gostili tujega priznanega strokovnjaka - tokrat ornitologa, dr. Petra Sackla. S predavanjem Boruta Štumbergerja o Dravi smo bili tudi sami gostje v graškem prirodoslovnem muzeju. Vzporedno s predavanji se je odvijalo devet izletov. Izpostavimo lahko botanični izlet za ornitologe, ki sta ga vodila dva izmed vodilnih botanikov v Sloveniji dr. Mitja Kaligarič in mag. Sonja Škornik. Nekaj dodatnih izletov smo organizirali še posebej za učence osnovnih šol. Poleg izletov in predavanj izkazujejo delo štajerske sekcije v minulem letu naslednji dogodki: V aprilu 1998 smo očistili peščeno steno na bregu Drave pri Obrežu za breguljko. To leto je v njej gneznilo 130 parov breguljk. - Na našo pobudo je podjetje "Gradis" izdelalo umetno steno za breguljke v gramoznici Duplek. Gneznilo je 20 parov breguljk. - Izdelali in namestili smo še en, večji, gnezditveni splav za navadno čigro. - Postavili smo do sedaj največjo, ornitološko opazovalnico v Sloveniji, ki je na Ormoškem jezeru. - V okviru projekta: "Nameščanje gnezdnice za navadno postovko" smo namestili še 4 gnezdnice. Dve sta v kompleksu Tovarne sladkorja Ormož (TSO), ena na silosu v Dražencih in na silosu Ptujskih pekarn in slaščičarn. - Izdelali smo in na posebne drogove namestili 3 gnezditvene podstavke za belo štokrlo. Postavili smo jih skupaj z Elektrom Ptuj in Elektrom Ormož. - Popisali smo populacijo velikega skovika na Goričkem. - Skladno z "Mednarodnim štetjem zlatovrank" smo prešteli zlatovranke v Sloveniji. - Prešteli smo populacijo malih martinov ob reki Dravi. - Na Zavod za varstvo narave in kulturne dediščine Celje smo vložili pisno pobudo za zavarovanje Sotelskega jezera in bližnje kolonije sivih čapelj. - Nasprotovali smo izvedbi rekreacijskega centra v gramoznici Videm. S posegom bi uničili eno zadnjih kolonij navadne čigre v Sloveniji. - V časopisih smo objavili najmanj 15 člankov, kjer izražamo svoja stališča glede lova, ribolova, "problematike kormoranov", gradnje otrocest, uravnav in melioracij - V zvezi s "problematiko kormoranov" smo svoje mnenje izrazili na televiziji in radiu. - Sodelovali smo pri snemanju TV oddaje o naravi prijaznem načinu ureditve domačega vrta. - S TSO smo dosegli dogovor glede časa košnje nasipov v lagunah. Kasnejša košnja je omogočila večji gnezditni uspeh rac. Lani je, najverjetneje zato, prvič uspešno gneznila konopnica Anas strepera. - Pripravili smo celotno dokumentacijo za ustanovitev krajinskega parka "Središče". Svetniki občine Ormož predloga žal niso sprejeli.

Organizirali in izvedli smo še:

- Predavanje "Ormoški bazeni za odpadne vode - nacionalno in mednarodno pomembna ornitološka lokaliteta iz druge roke" za kolektiv TSO v okviru uspešnega sodelovanja z DOPPS.
- Ornitološki tabor med 26. junijem in 3. julijem 1998

za srednješolce in študente v Markovcih na Goričkem.
 - 4. srečanje mladih ornitologov Slovenije.
 - Prvo slovensko-hrvaško srečanje naravovarstvenikov iz Podravja na temo "Gosi - gradnik prihodnjega regionalnega razvoja med Slovenijo in Hrvaško".
 - Drugo mednarodno srečanje delovne skupine projekta "Biosferni rezervat Drava - Mura".
 - Osem postavitve razstave "Reka za življenje: Drava in Mura".

V februarju 1999 je bila ustanovljena celjska skupina, ki bo delovala v celjski regiji pod okriljem Štajerske sekcije.

Temeljna cilja sekcije v bližnji prihodnosti sta zavarovanje Šturmovcev pred gradnjo avtoceste in gradnja večjega, trajnega umetnega gnezdišča za navadno čigro. Za uresničitev obeh že poteka aktivno delo. Nanizana dejanja in rezultati so v veliki meri odraz prijateljskega sodelovanja članov in sodelovanja z drugimi organizacijami (npr. z Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor). Brez tega in osebnega odnosa do dela slehernega, ki je prispeval k uresničevanju naštetega, delovanje sekcije ne bi bilo uspešno.

Damijan Denac

POROČILA ODBOROV IN KOMISIJ

Približuje se 20. skupščina DOPPS, zato smo vam pripravili poročila odborov in komisij, ki delujejo znotraj DOPPS-a.

ODBOR ZA VARSTVO NARAVE

V našem društvu se prepleta med seboj toliko aktivnosti in raznih akcij, da kar s težavo povlečemo ločnico med glavnimi aktierji. V odboru za varstvo narave je dela dovolj in nam vselej primanjkuje časa. V odboru lahko s posebnim zadovoljstvom ugotovimo, da so naše pobude in pobude članov DOPPS oz. ljubljanske sekcije o pristopu k zaščiti ljubljanskega barja končno obrodile sadove. Ljubljansko barje ni geografsko sredi Slovenije le simbolično, temveč je realno eno izmed pomembnejših ornitoloških območij pri nas. In takega bi ga morali ohraniti, kar pa ni skrb samo DOPPS-a, temveč bi se tega morali zavedati tudi ljudje v državnem aparatu.

Ustanovili smo delovno skupino za Škocjanski zatok, ki bo sodelovala pri realizaciji zakonskih določil o zavarovanju Škocjanskega zotoka. Naše edino brakično močvirje bo postalo vzorčni primer temeljite zaščite dela narave in seveda bogata izkušnja v prihodnje tudi za DOPPS. Republiški upravi za varstvo narave smo poslali protestno noto zaradi naravi škodljivega športnega plezanja. Velika uharica je skoraj izginila s Kraškega roba in marsikje drugje. Plezalci neposredno ogrožajo na gnezdišču tudi druge gnezditelce skalnih sten. Menimo, da bo morala država nemudoma sprejeti stroge ukrepe in plezanje dovoliti le na strogo določenih plezališčih.

Podali smo negativno stališče o načrtovani trasi avtoceste Lenart - Cogetinci, ki bi naj potekala ob ribniku Komarnik. Kako malo je načrtovalcem mar naša narava, ni vredno izgubljati besed. Nekaj podobnega se dogaja z gramoznico Tržec pri Ptujju, ki so jo nelegalno zasuli dobesedno sredi gnezditvene sezone. Zaradi tega je DOPPS vložil ovadbo javnemu tožilstvu na Ptuj. Podana je bila tudi ovadba Republiškega inšpektorju za lovstvo in ribištvo o uničenju gnezda laboda grbca na ribniku pri gradu Hrastovec in o

plašenju velikih kormoranov na prenočišču v Črešnjevku pri Selnici ob Dravi. V obeh primerih je inšpektor ukrepal in nas o tem pisno obvestil. Na Lovsko zvezo Slovenije smo naslovili dopis o ogroženosti gozdnih kur, ker se s posegi v ravnovesje (z gojitvijo velike divjadi) slabšajo življenjske razmere gozdnih kur. Še naprej uspešno tečejo vsi dolgoročno zastavljeni projekti: biosferni rezervat Drava-Mura, ornitološko pomembna območja (IBA), kosec, breguljka, veliki skovik. Prav zdaj v odboru poteka usklajevanje dopolnitve programa vizija DOPPS 2005, kjer smo dali prednost odkupom ali najemu zemljišč in zaščiti ogroženih vrst ptic.

Franc Bračko

Predsednik Odbora za varstvo narave

TERMINOLOŠKA KOMISIJA

Člani terminološke komisije smo si jeseni 1996 zadali cilj pripraviti seznam slovenskih imen za vse vrste ptic zahodne palearktike. Namen takšnega imenika je poenotiti rabo slovenskih ptičjih imen, saj raba različnih imen za isto vrsto ptice vnaša nepotrebno zmedo, ki je še posebej moteča za manj izkušene opazovalce ptic.

V preteklem letu smo delo nadaljevali in ga v grobem tudi končali. Lani smo imeli še zadnjih pet od skupno osemnajstih usklajevalnih sej. Imenik je torej usklajen. Zdaj pripravljamo spremena besedila in gradivo pripravljamo za objavo. Načrtujemo, da bo imenik izšel sredi letošnjega leta kot tematska številka *Acrocephalus*.

Tomaž Jančar

predsednik Terminološke komisije

KOMISIJA ZA REDKOSTI

Komisija za redkosti deluje po načelih, ki jih je sprejelo Združenje evropskih komisij za redkosti. Komisija namreč potrjuje ali ovzre poročila o opazovanju redkih vrst ptic v Sloveniji. Pripravljen je bil seznam vrst ptic, ki so bile doslej pri nas ugotovljene le nekajkrat. Na ta seznam se dodajajo tudi opazovanja vrst, ki doslej v Sloveniji sploh še niso bile registrirane. Da pa ne bi prišlo do pomot, ki sicer niso tako usodne kot pri gobah, vseeno pa bi pri evropskih ornitologih lahko povzročile povišan krvni tlak, je treba vsako takšno poročilo preveriti oziroma potrditi, da je bila vrsta pravilno določena. To počno komisije za redkosti po vseh evropskih državah. Naša komisija je bila ustanovljena že kmalu po ustanovitvi DOPPS-a, aktivneje pa deluje od leta 1988. Nedvomno je to najbolj nepriljubljena oziroma osovražena društvena komisija, saj je pač poklicana zato, da opravlja "umazano delo" in preverja opazovanja drugih (kar je sila neprijetno).

Vsako opazovanje redke vrste ptic v Sloveniji naj bi bilo praviloma dokumentirano s fotografijo, skico, izjavo več opazovalcev, biometričnimi podatki ipd. K opisu dogodka sodijo tudi podatki o številu opazovanih osebkov, njihovih značilnostih, vremenskih in opazovalnih razmerah. Člani komisije smo prisiljeni, da se podrobno poglobimo v razločevalne parametre posameznih vrst. Pogosto si na sestankih ogledujemo tudi prispevke iz tujih literaturnih virov, ki prinašajo nova dognanja o razločevanju vrst.

V dosedanjem delu smo se srečali z vrsto zanimivih primerov. Tako smo npr. pred kratkim potrdili podatek o kraljevem orlu, ki ga v Sloveniji sicer ni nihče videl. Ker pa je bila ptica opremljena z oddajnikom, so zbrani telemetrijski podatki pokazali, da se je pri nas ta ptica zadrževala kar nekaj dni in da je preletela skoraj polovico države. To je bil tretji zapis za kraljevega orla v Sloveniji. Še več dela smo imeli s preučevanjem zapisa o bradati sovi, prvem za Slovenijo, kjer je bilo iz opazovalnih okoliščin razvidno, da je zelo verjetno, da je ptica ušla iz ujetništva. Bila je namreč zelo domača, tako da jo je opazovalec opazoval z razdalje vsega nekaj metrov in jo je lahko celo skiciral. V zadnjih letih smo zbrali kar nekaj

podatkov o dveh vrstah trstnic (robidni in plevelni) in o mušji listnici, ki so bile ujele v mreže za obročkanje ptic. Ker so te vrste dokaj podobne pri nas bolj pogostim vrstam, je možno, da je bila kakšna v preteklosti že spregledana.

Andrej Sovinc

KOMISIJA ZA UJEDE IN SOVE

Po lanskoletni ustanovitvi se je Komisija takoj srečala z dvema bistvenima problemoma s tega področja v slovenskem prostoru. To je z zadrževanjem ujed v ujetništvu, šoklarsko dejavnostjo ter z njima povezanimi nečednostmi in športnim plezanjem v naravnih stenah. V Sloveniji je registrirano Sokolarsko društvo, proti kateremu se je komisija negativno opredelila, svoje negativno mnenje pa smo poslali tudi na Upravo za varstvo narave RS.

V času gnezditve sokola selca se je pokazala nevarnost kraje mladičev iz gnezd v naravi, zato je bil organiziran projekt »Čuvanje gnezd sokola selca v Sloveniji«. Aktivno smo čuvali tri gnezda in akcijo uspešno zaključili, saj so se iz gnezd speljali vsi mladiči. Zaradi nastale problematike v zvezi s krajo mladičev ujed iz gnezd, smo se povezali tudi z nekaterimi tujimi organizacijami, kjer je tradicija ptičjega kriminala daljša in bolje proučena. Tako smo sodelovali v anketi, ki jo je organiziral The Eurogroup against bird crime.

Pereč problem v Sloveniji je tudi športno plezanje v naravnih stenah. Komisija za ujele in sove je opozarjala na tovrstno problematiko stroko in javnost. V času zaostritve razmer na Kraškem robu zaradi tamkajšnjih prebivalcev, smo se takoj aktivno odzvali s podporo in sodelovanjem na razpravi. Skupaj s Planinsko zvezo Slovenije smo na Ministrstvo za okolje in prostor poslali dopis, v katerem smo predstavili predlog varovanja ostenij Kraškega roba. Skupaj s športnimi plezalci v jeseni lanskega leta smo očistili ostenje Štrkljevice številnih plezalnih smeri, ki so nastale v preteklih letih. Sodelovali smo pri predlogu uredbe, ki naj bi postavila začetke varovanja Kraškega roba. Na splošno bi lahko delo Komisije v preteklem letu označil za tipično prvoletno. Nekateri problemi so nas tudi prekašali, vendar je upanje o njihovi razrešitvi ostalo.

Tomaž Mihelič

POMOČ OGROŽENIM

V novicah DOPPS naj bi zaživela nova rubrika "pomoč ogroženim". Zato se mi zdi primerno, da ob njeni ustanovitvi in prvem prispevku napišem še kratek uvod ali bolje lastno razmišljanje rubriki za popotnico. Človek prepogosto z nepremišljenim delom, ki izvira iz neznanja, vzame življenje.

Dejanja zoper življenje opravičuje z znanstvenimi, tehnološkimi, medicinskimi in še kakšnimi potrebami. Ornitologi imamo v kodeksu zapisano, naj ne škodujemo pticam in drugim bitjem v naravi in naj pri svojem delu zastopamo pred vsemi drugimi interesi interese varstva narave in ptic. V javnosti se potrjujemo z različnimi dejanji: branimo kormorane, rešujemo obstreljene ptice po lovskih pohodih, borimo se za življenjske prostore živali. Vsa naša prizadevanja imajo nekaj skupnega; so pozitivna in ohranjajo življenje. Vsako organizacijo tvorijo ljudje in dejanja organizacije so dejanja ljudi v organizaciji.

V rubriki Pomoč ogroženim naj bi člani opisali svoja dejanja, s katerimi so pomagali pticam. Ni nujno, da samo ogroženim pticam, še bolje je dati zgled človeškega ravnanja, ki ptic sploh ne ogroža.

Damijan Denac

NAVADNA ČIGRA

Verjetno ni ornitologa, ki ne pozna navadne čigre *Sterna hirundo*. V Sloveniji jo lahko opazujemo med aprilom in oktobrom, ko lovi majhne ribice tako, da z višine s skrčenimi peruti strmoglavi v vodo. Prvi zapisi o gnezdenju navadne čigre pri nas segajo v daljše leto 1925, ko v delu *Die Vogel von Marburg an der Drau* sloviti ornitolog Otmar Reiser navaja, da je gnezdila na peščenih sipini Drave pri kraju Loka leta 1921. Tedaj je bila na Dravi z njenimi številnimi otočki, peščenimi in prodnatimi brežinami, kot opisuje Reiser, navadna čigra pogosta vrsta.

Danes je navadna čigra na Rdečem seznamu ogroženih ptic gnezdil Slovenije in spada v kategorijo močno ogroženih vrst. Avstrijsko-štajerski ornitološki atlas gnezdil jo navaja med zanje izumrlimi vrstami. Zakaj? Življenjski pogoji so se od Reiserjevih časov do danes bistveno spremenili. Reko, polno življenja, meandrov, otočkov, prodišč in nešteatih možnosti za mirno gnezdenje je človek vklestil v nasipe, kanale hidroelektrarn in s tem bistveno posegel v življenjski prostor navadne čigre in mnogih drugih vrst. Redka še ohranjena rečna loka je danes priljubljena točka oddiha željnih ljudi in ribičev.

Vzporedno s človekovim poseganjem v loko so izginjale kolonije navadnih čiger. Atlas gnezdil Slovenije navaja, da je bila večja kolonija, odkrita leta 1977 na dravskem rokavu v Šturmovcih, uničena z uravnavo struge Drave pod jezom v Markovcih. Po uničenju tega gnezdišča se je kolonija preselila na manjši otok v ptujskem akumulacijskem jezeru. Na tem otoku gnezdiijo navadne čigre skupaj v koloniji z rečnimi galebi še danes. Povprečno število gnezdečih parov navadnih čiger je 55. Uspešnost gnezditve na otoku na ptujskem jezeru je odvisna tudi od obzirnosti navtičnih turistov, ki uporabljajo jezero v rekreativne namene v času gnezditve. Po propadu še nekaj manjših kolonij sta bili v Sloveniji v letu 1996 znani le dve gnezdišči, že omenjeno na Ptujskem jezeru in manjša kolonija v Sečoveljskih solinah na obali.

Ker glavno težavo pri gnezdenju te vrste predstavlja predvsem pomanjkanje mest za gnezdenje (rečni otočki, prodišča), smo se člani štajerske sekcije DOPPS odločili, da izvedemo v letu 1997 poskusno akcijo, s katero bi za navadne čigre pripravili umetno gnezdišče. V ta namen smo izdelali umeten plavajoči splav velikosti 2×5 m iz lesa in sodov, površino smo posuli z gramožom, da si čigre lahko skoplijejo gnezdilno jamico, in splav na primernem mestu zasidrali. Akcijo je finančno podprla družba Mobitel, uporabo najprimernejšega mesta za namestitev umetne gnezdilne ploščadi je dovolila Tovarna sladkorja Ormož. Za to se obema najlepše zahvaljujemo. Splav smo namestili 11. maja 1997, čez en dan je prvi par že sedel na umetnem otočku, 10. julija 1997 je na splavu gnezdilo 15 parov navadnih čiger, ki so kasneje tudi uspešno speljale mladiče.

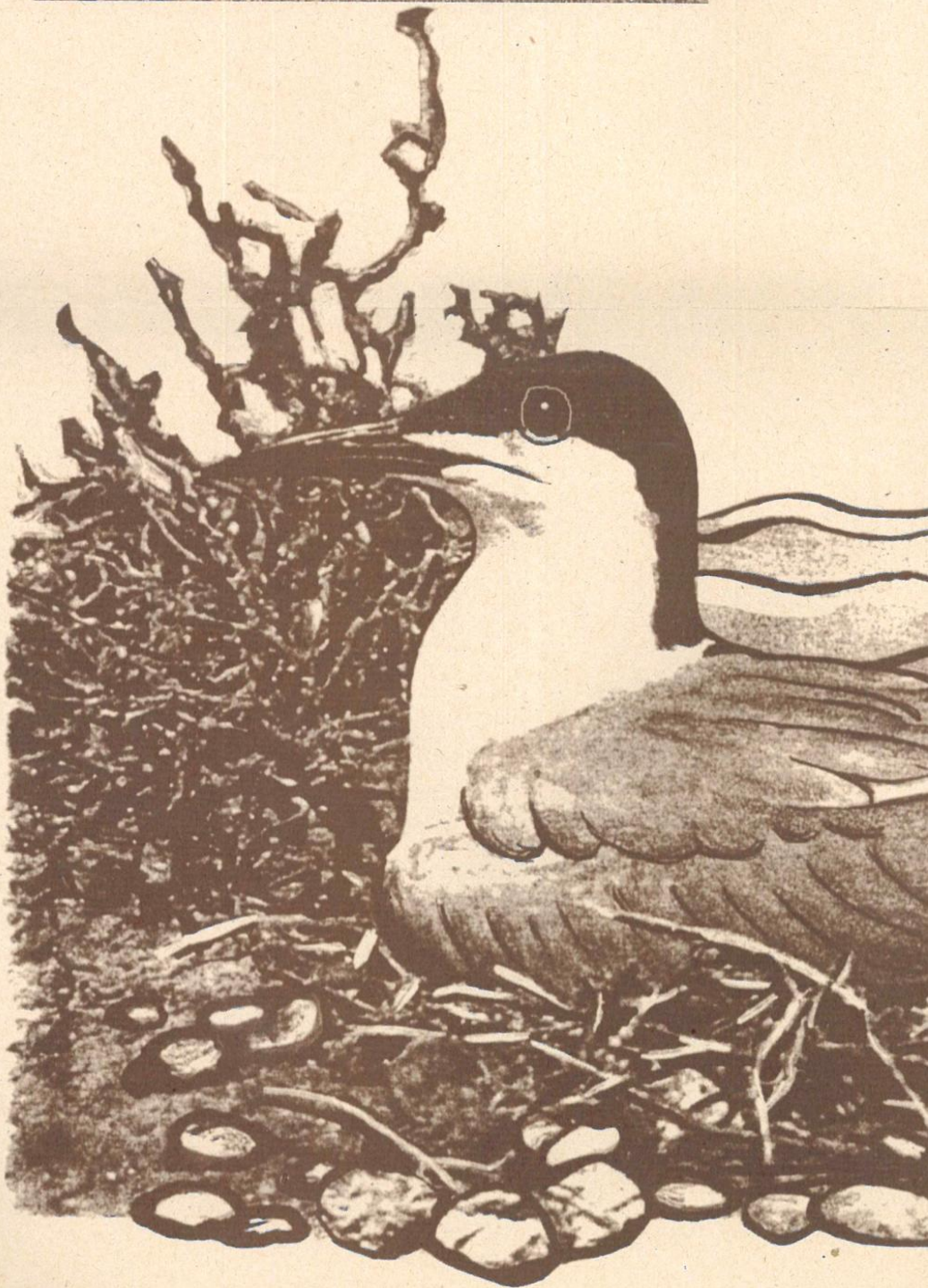
Takojšnja zasedba splava in dober gnezdilni uspeh sta nas v letošnjem letu spodbudila k povečanju umetne gnezdilne površine za čigre. Izdelali smo nov splav velikosti $2,5 \times 6$ m in ga namestili 10. maja 1998 zraven že zasedenega starega splava. V tem letu je na novem, večjem splavu gnezdilo in uspešno speljalo mladiče 20 parov navadne čigre, na starem

splavu pa 15 parov. Skupaj je letošnja kolonija štela 35 parov. Ker se je med površino primerne prostora za gnezdenje in številom gnezdečih parov pokazala jasna zveza, nameravamo do leta 2000 uresničiti namestitev trajnega splava velikosti 100 m².

Pri izvedbi obeh, s tehničnega vidika ne najlažjih akcij so sodelovali: Katarina Senegačnik, Karmen Špilek - Štumberger, Luka Božič, Branko Božič, Tomaž Urbančič, Luka Korošec, Borut Štumberger, Dominik Bombek, Jakob Smole, Franc Bračko, Zoran Denac in pisec, ki so vsi prostovoljno po svojih močeh pripomogli k uresničitvi zamisli. Brez znanja, fizične in prijateljske pomoči slehernega obeh akcij ne bi bilo moč izpeljati.

Damijan Denac

NAJ TI BODO VESELI DNEVI SVOBODE, PTIČ...

Dogodki, ki jih bomo opisali, potrjujejo obstoj posameznikov ali združbe, ki bodisi za lastne užitke ali za dobičkonosno preprodajo jemlje z gnezd, zadržuje v ujetništvu in največkrat dosmrtno, vedenjsko iznakazi ptice. Kako drugače bi sicer človek lahko z etičnega, ekološkega, etološkega in biotskega vidika opisal - sokolarstvo?

V ponedeljek 28. septembra 1998 me je ob 17:20 poklical prijatelj neposredno z mesta dogajanja, ki je bilo precej nenavadno. Pred trgovino z bioživilji Ajda na Glavnem trgu v Mariboru je po njegovem opisu velika ujeda trkala goloba in se pri tem sploh ni pustila motiti. Zato se je kmalu okrog nje zbrala gruča mimoidoščih, med njimi tudi nekaj podjetnih, ki so glasno razmišljali, da bodo ujedo ulovili in prodali. Kljub takojšnjemu posredovanju me je, ko sem prispel na pri-zorišče, čakala le scena post mortem. To je bil na pol pospravljen mestni golob, polno perja po pločniku in lastnik bližnjega antikvariata, ki je med obedom ptiča slikal z digitalnim fotoaparatom in v roki že držal njegovo sliko. Seveda, bil je sokol selec, eden izmed tistih mnogih nesrečnih, ki pridejo v roke sokolarjem, a obenem tisti srečni, ki se jim posreči izmuzniti. Uspelo se mu je izmuzniti tudi podjetnežem, ki so nanj, medtem ko je čepel na pločniku, poveznili koš za dežnike in ga nato z golimi rokami hoteli prijeti. Ubežnik na svobodi, še vedno vkleknjen v usnjene trakove na nogah in zaznamovan z zvončkom, je mirno čepel na strehi mariborskega Trima. Bližala se je noč in storiti karkoli za sokola skoraj ni bilo več mogoče. Obvestil sem mariborske ornitologe, naj "malo popazijo" na našega selca. Naslednje jutro sem prijetno presenečen prejel klic, da imajo v Trimu ujetega sokola, ki je pred trgovino neboječ skubil mestnega goloba. Javna zahvala gre uslužbencem

Trima, ki so ujeli sokola z nesebičnim namenom; in mariborskemu azilu, ki so ga o tem obvestili in je informacijo nemudoma posredoval ornitologom.

Sokol selec, mlad samec (še spolno nezrel), vidno šušljan in oslabil, je bil kmalu rešen vseh jetiških okovov, ki so mu onemogočali normalno življenje. Ker je bil sam očitno sposoben loviti v naravi, smo se odločili, da ga dobro nahranjemo spustimo že naslednji dan. Sokol selec namreč spada na Rdečem seznamu ogroženih ptic gnezdil Slovenije med ekološko specializirane vrste, katerih gnezditveni habitat se v Sloveniji vidno krči in ki so posebno občutljive na človekove vplive. Zadrževanje zavarovanih živalskih vrst (med njimi so vse ujede in sove) je po 3. členu veljavne Uredbe o zavarovanju ogroženih živalskih vrst kaznivo. Kodeks slovenskih ornitologov določa, naj ornitologi ptic ne jemljejo iz narave in jih zadržujejo v ujetništvu. Menimo, da je posest živali iz narave nevredna civiliziranega človeka.

Sokola selca smo spustili v naravo 30. septembra 1998 ob 10. uri. Pred tem je bil obročan z obročkom Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Spuščen je bil na območju, kjer je človekov vpliv majhen, hrane zanj je

obilno in so ob selitvi pogosti sokoli selci. Štirinajst dni po izpustitvi smo istega sokola selca v bližini mesta izpustitve opazovali še živega in zdravega.

Damijan Denac

PRIPIS UREDNIŠTVA

Mnogi bralci verjetno ne poznajo sokolarskih metod, zato kratko pojasnilo. Ujede pravzaprav ni mogoče udomaćiti, jo pa lahko navežemo na človeka na dva pri nas nezakonita in tudi sicer skrajno vprašljiva načina.

Ljudi, ki skrbijo za pravkar izleglo ptico, ta vzame za starše in se nanje naveže. Ko odraste, lahko med »staršem« enakimi celo išče spolnega partnerja. Take ptice so vedenjski spački. Lastniki imajo z njimi mnogo problemov, zato tudi med sokolarji nimajo posebne cene. Drugi način pa sloni predvsem na dejstvu, da ptica brez hrane preživi le kratek čas (nekaj dni). Sokolar ptico (najbolj zaželeni so v naravi ukradeni

primerki) najprej sestrad in nato navadi na dejstvo, da pri njem zmeraj dobi hrano. Ujedo izpušča le, če je pošteno shujšana (kar ugotavlja s tehtnico). Če ptica kaj ulovi, lastnik poskrbi, da se ne naje, preden ni spet privezana. Če pa lov ni bil uspešen, ptica praktično nima druge izbire, kot da se vrne k sokolarju. Stalne shujševalne kure najteže prenašajo manjše ujede. Kot priznava celo sokolarska literatura, se v mrzlem vremenu zgodi, da sestradana ptica porabi zadnje zaloge energije in pogine.

Arabski sokolarji zelo radi lovijo droplje. Kot najbolj zanimiva trofeja velja ovratničarska droplja Hlamydotis undulata. V zadnjih letih so, kot je poročal BBC, sokolarski turisti v Pakistanu zdesetkali populacijo teh zelo redkih in ogroženih ptičev. Pri tem je treba povedati, da sokolarji naučijo sokole, da se lotevajo mnogo večjega plena kot netrenirani piči.

DRUŠTVO ZA OHRANITEV SLOVENSKEGA GOZDOV

Društvo za ohranitev slovenskih gozdov (DOSG) je nevladna, nepolitična in neprofitna organizacija, katere osnovni namen je varstvo, ohranitev in razvoj vseh slovenskih gozdov. Društvo je začelo delovati že 1994 leta. Do danes je opravilo že vrsto strokovnih, znanstvenoraziskovalnih, izobraževalnih in ozaveševalnih del in javnih aktivnosti, še obsežnejši program ga čaka v prihodnje.

Danes šteje že nad sto članov in se hitro širi, zlasti ker je odprtega, interdisciplinarnega tipa s širokim programom aktivnosti in sodelovanja. V zadnjem času je usmerjeno predvsem v prizadevanja za ohranitev javnih gozdov z vsemi javnimi funkcijami. Ti gozdovi so v politiki privatizacije, materializacije in pridobitništva vse bolj ogroženi. Ob tem je še poseben poudarek dan javnim naravnim parkom, v katerih naj bi se vsi naravni procesi nemoteno razvijali.

Gozd in gozdni prostor obravnavamo kot nedeljivo ekološko in biocenotsko skupnost rastlinskih in živalskih organizmov (tudi človeka), med katerimi so ptice nepogrešljiva sestavina. Pri tem se zavzemamo, da se z gozdovi gospodari sonaravno, trajnostno in polifunkcionalno, usmerjeno tudi v varstvo ptic (ohranjanje plodonosnih rastlinskih vrst, ohranjanje votlih in trohnečih dreves, naravne sestave gozdov, ohranjanje mirnih con in čistega gozdnega okolja idr.) o čemer delno govori tudi naslednji prispevek belokranjskega gozdarja Franca Janeža:

Dr. sc. Alojz Čampa, dipl. gozd. inž.,
predsednik Društva za ohranitev slovenskih gozdov

OHRANIMO MELODIJE NARAVE

Glasba in petje sta nadgradnja narave in kulture, lepota in resnitev življenja, blažitev naporov in obremenitev. Morda je prav zato raznovrstna glasba tako iskana in zaželjena. Kako pa mi, ljudje skrbimo za ohranitev tistih ansamblorov, med katerimi ni bojev za prestiž in zvezdnitvo, ki nimajo dragih festivalov in ki se ne preštevajo po izdanih zlatih ploščah, pa jih vendar cenimo in rajši prisluhnemo njihovem melodičnemu petju - to je za pevske zборе naših ptic.

Prihajamo do spoznanja, da je tega petja vedno manj. Ljudje, ki delajo v tej največji zakladnici melodij, morajo pomagati tem naravnim pevcem, ne pa da jih živlensko ogrožajo. Kako to doseči? Pri odkazilu dreva je že v navadi, da označijo za posek votla drevesa, ki sicer res zasenčujejo s svojo krošnjo določeno pros-

tor, toda v svojem duplu nudijo dom neštetim trubadurjem narave. S sečnjo takih dreves gospodarske koristi ni. Izvršijo morda gojitvena dela v gozdovih, vendar to ne odtehta škode z odvzemom valilnice, krmilnice in domovanja pticam. Morda bi bilo koristneje tako drevo oklestiti. Kar poglejmo votlake, če so še kje, kako so prevrtani. To nam priča, da tu nekdo živi in dela. Po navadi je to »gozdni bobnar« - žolna, ki pa jo žal vidimo vedno redkeje. Ne smemo pozabiti tudi na polha, čebele, žuželke in ostale drevesne prebivalce gozdov. Danes je večini že znano, da mora tudi v gozdu vladati neko ravnotežje med rastlinskimi in živalskim svetom. Če le en člen te verige manjka, pride do negativnih posledic. Ker je vse manj ptic, prihaja do razmnožitve različnih insektov in bolezní, ki vse bolj ogrožajo naše gozdove.

Na jugovzhodnih obronkih Roga smo si že pred leti omislili poseben znak za omenjena drevesa. To je znak, ki ima obliko ptičjega kljuna <. Znak narišemo s sprejem na drevesa v prsni višini. Seveda morajo imeti drevesa že zgoraj navedene pogoje, če jih nismo našli v odraslem gozdu z debelejšimi drevesi, jih iščemo že v razvijajočem gozdu in jih vzgajamo v ta namen. Po strokovnih merilih naj bi bilo teh dreves 5 do 10 na en hektar. Tako stanje zasledimo le v pragozdu. Tako izbrana drevesa naj bi tvorila tako imenovana večni krog življenja. Potrebno bi bilo napraviti evidenco teh dreves po gozdnih revirjih sočasno s drugimi gozdnimi evidencami.

Kaj me je prignalo, da pišem te vrstice? Gozd je treba znati opazovati. Pričeti je treba že z otroki v vrtcih, nadaljevati v šolah, izobraževati in ozaveščati odrasle. Sam sem velik ljubitelj gozda in v njem iščem dnevno zdravje in razvedrilo. To počenja tudi velik del mojih sodržavljanov. Zgoraj omenjenih dreves pa je v naših dolenskih in belokranjskih gozdnih zelo malo in vedno manj. Na nekaterih območjih jih sploh ni več. Večkrat so temu krivi prav gozdarji. Morali bi misliti tudi na ptice, kajti te so del bogastva gozda. Vračajmo jim tisto, kar jim večkrat brezbrizno jemljemo - dom in hrano. Kje so znana gozdarska načela o trajnosti, sonaravnosti in mnogonamenskosti gozdov in gozdnega prostora, kje so naravovarstvena načela, če se že pri prvih izpitih pada? Zato vsi na delo, v varstvo naših ptic in gozdnih ansamblov, ne samo na Dolenskem in v Beli krajini, ampak po celotni Sloveniji, da ne bo za vse prepozno.

Franc Janež

VABILO K SODELOVANJU

Nagradni fotografski natečaj »Svoboden kot ptica« je skupen projekt družbe Mobitel in DOPPSa. Prvi natečaj je bil zastavljen splošno (upodobitve ptic iz narave in ogroženost ptic v slovenskem prostoru), pri drugem nagradnem fotografskem natečaju »Svoboden kot ptica« pa smo projekti navezali s projektom Slovenska ptica leta, ki je lani potekal prvič. Posebno pozornost smo tako posvetili kmečki lastovki, vsem dobro poznani znanilki pomladi, saj število kmečkih lastovk v zahodnoevropskih državah že znatno upadla. Želeli smo opozoriti na ogroženost in izginjanje te vrste tudi v slovenskem prostoru.

Žirija za 2. nagradni fotografski natečaj »Svoboden kot ptica« je pregledala in ocenila 541 diapozitivov in 20 slik, ki jih je prispevalo 67 avtorjev. Zasedala je v sestavi Milan Pajk, redni profesor na ALU - oddelek za oblikovanje, kot predsednik žirije, Dunja Budair, predstavnica Mobitela, dr. Peter Trontelj, predsednik DOPPS in Al Vrezec, DOPPS. Žirija je izbirala soglasno. Najprej je v celoti pregledala dela, ki so bila razvrščena naključno po kategorijah in si o njih ustvarila splošen vtis. Nato je oblikovala ožji izbor in izbrala nagrajena dela. Izbrala je glavno nagrado in nagrade v posameznih kategorijah. Po posameznih kriterijih je žirija 2. nagradnega fotografskega natečaja »Svoboden kot ptica« izbrala naslednja dela:

- glavno nagrado za najboljšo fotografijo ali fotoesej na temo kmečka lastovka je prejel Dare Fekonja
- nagrado v kategoriji A1: Upodobitve iz življenja kmečke lastovke je prejel Stojan Femec
- nagrado v kategoriji A2: Fotoesej iz življenja kmečke lastovke je prejel Darko Mikulič
- nagrado v kategoriji B1: Upodobitve ptic iz narave je prejel Luka Božič
- nagrado v kategoriji B2: Fotoesej iz življenja ptic in njihovega življenjskega prostora je prejel Hrvoje Oršanič
- nagrado v kategoriji C1: Varstvo narave - ogroženost ptic v slovenskem prostoru je prejel Dare Fekonja

Letos smo za ptico leta izbrali belo štokljo, ki je v številnih deželah Evrope simbol sreče. Klub temu pa je prinašalka otrok v številnih državah že izumrla ali pa se je njena populacija močno zmanjšala. Splošna družbena simpatija do štoklje žal ne zadošča, da bi preprečili uničevanje njenega življenjskega prostora. S 3. nagradnim fotografskim natečajem »Svoboden kot ptica« bi radi dodatno povečali zanimanje in osveščenost širše javnosti ter opozorili na dejavnike, ki lahko privedejo do izumrtja vrste. Vljudo vas vabimo, da se natečaja udeležite in po svojih močeh prispevate k zaščiti bele štoklje in njenega življenjskega prostora. Pravila in razpisni pogoji za 3. nagradni fotografski natečaj so priloženi Novicam DOPPS.

RAZPIS 5. SREČANJA MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE

Odbor za izobraževanje DOPPS razpisuje 5. SREČANJE MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE. Cilj projekta je mlade osnovnošolce in srednješolce preko proučevanja ptic v naravi uvesti v raziskovalno delo na področju ornitologije in hkrati s tem v opazovanje in proučevanje lastnega okolja.

Ciljna skupina so učenci in dijaki osnovnih in srednjih šol Slovenije. Na srečanju lahko sodeluje vsak posameznik ali skupina, ki do razpisanega roka na naslov DOPPS pošlje v skladu s razpisom izdelano raziskovalno nalogo. Število sodelujočih s posamezne šole ni omejeno, prav tako ni omejeno število nalog. Naloge bodo ocenjene in nagrajene po posameznih kategorijah. Prispela naloge bodo razvrščene v eno od štirih starostnih kategorij. Te kategorije so: 1. - 4. razred OŠ, 5 in 6 razred OŠ, 7 in 8 razred OŠ, ter srednješolci. Kategorijo določa najstarejši učenec.

Naloge so lahko skupinske ali individualne. Pri ocenjevanju bodo obravnavane ločeno.

Skupinske naloge: pri izdelavi skupinskih nalog lahko sodelujejo celi razredi ali krožki. Avtorstvo je skupinsko, nalogo lahko na srečanju predstavi do pet učencev.

Individualne naloge: pri njihovi izdelavi sodelujejo do trije učenci.

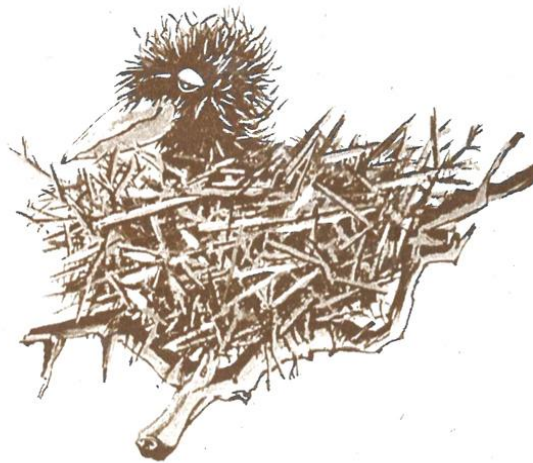
Teme: avtorji sami izberejo temo, ki mora biti s področja ornitologije. Predlagamo popis ptic ali opazovanje izbrane vrste ptice in njihove populacije v bližnji okolici šole ali v domačem kraju. Ptica leta 1999 je bela štoklja. Navodila in metodologija za popis belih štokelj in njihovih prostorov so v zloženki Bela štoklja (glej priloge k Novicam). Naloge o štokljah bodo obravnavane v posebni kategoriji.

Naloge naj bodo opremljene z napisom 5. SREČANJE MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE. Učenci višjih razredov in srednješolci naj sledijo navodilom, objavljenim v publikaciji: Šorgo, A., Priporočila za izdelavo mladinske raziskovalne naloge iz ornitologije, DOPPS 1994, ali navodilom, ki jih predpisujejo lokalni organizatorji srečanj mladih raziskovalcev (ZOTKS, Mladi za napredek Maribora, ipd.). Učenci nižjih razredov naj imajo pri snovanju več svobode. Vse naloge naj bodo še posebej opremljene s podatki o avtorjih, šoli, naslovom naloge in kratkim povzetkom na posebnem listu.

Čas: V letu 1999 je predvidena za izvedbo srečanja sobota, 13. novembra 1999. Naloge pričakujemo do 15. oktobra. Zaradi organizacije vas prosimo, da nam do 1. junija pošljete namero o izdelavi naloge na naslov: Odbor za izobraževanje, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, p. p. 2395, 1001 Ljubljana

Kraj: srečanje bo na Pedagoški fakulteti v Mariboru, Koroška 160.

Vse dodatne informacije so vam na voljo pri koordinatorju srečanja na naslovu: Andrej Šorgo, Ptujška 91, 2327 Rače, tel. 062 608 261, e-mail: andrej.sorgo@guest.arnes.si

POVABILO NA AKCIJO POPIS KOZAČ NA LJUBLJANSKEM BARJU

Kozača *Strix uralensis* je druga največja sova v Sloveniji, takoj za veliko uharico *Bubo bubo*. Kozača je razširjena po celi severni Evraziji, od Skandinavije preko Urala in Sibirije, vse do Japonske. Kot ledenodobni ostanek se je ohranila še na dveh južnejših mestih na Kitajskem in v srednji ter južni Evropi.

Kozača je tipična gozdna ptica, ki ji ustrezajo večinoma mešani gozdovi z vmesnimi jasami, goličavami in posekami, kjer pogosto preži na plen. Največ kozač v Sloveniji smo našli v dinarskem bukov-jelovem gozdu.

RAZPISI IN AKCIJE

3. NAGRADNI FOTOGRAFSKI NATEČAJ »SVOBODEN KOT PTICA«

Sicer se pojavljajo tudi v smrekovju in v listnatem gozdu, kakršen je hrastov gozd v Krakovskem gozdu. Zanesljivih podatkov o razširjenosti kozače na Pohorju in na Gorjancih še nimamo.

Za Slovenijo ima kozača poseben pomen, saj je pri nas zaradi velike pokritosti Slovenije z gozdom ta sova dokaj pogosta. To pa ne velja za ostali del Evrope, kjer je kozača, z izjemo Skandinavije, izjemno redka. V Avstriji in Italiji je bila opazovana le nekajkrat, na Češkem jo celo umetno naseljujejo. Pri nas umetno naseljevanje ni potrebno, še več, v zadnjem času opažamo, da se kozača v Sloveniji širi po naravni poti. Po zadnjih ocenah naj bi v Sloveniji živel od 200 do 300 parov kozač, vendar menimo, da jih je več. Kljub temu, da vemo o kozači v Sloveniji že precej, pa nam ostaja še kar nekaj neresenih vprašanj. Eno teh je gostota naseljenosti kozač v naših gozdovih, ki se po zdajšnjih ocenah giblje od 1 do 5 parov na 10 km². Vsaj del odgovora na to vprašanje bomo poskusili poiskati tudi na **nočnem popisu kozač na Ljubljanskem vrhu tretji teden v maju**.

Ljubljanski vrh je tipično prebivališče kozače pokrit z dinarsko bukovo-jelovimi gozdom. Popisovali bomo v skupinah po dva ali trije popisovalci. Popis bo potekal z avtomobili po gozdnih cestah Ljubljanskega vrha. Pričeli bomo ob mraku in končali neke v drugi polovici noči. Vsaka od skupin bo prejela zemljevid z vrisano cesto po kateri bo popisovala. Ko bomo prispeli na popisno točko, bomo najprej nekaj minut prisluhnili glasovom v gozdu (približno 5 minut), nato bomo 10 minut predvajali posnetek kozačinega oglašanja in nato zopet 5 minut poslušali ter si rezultate zapisali.

Za podrobnejše napotke se **nekaj dni pred popisom** dobimo na krajšem **predavanju v društvenih prostorih**. Vse dodatne informacije boste lahko dobili v društvu (**tel. 061 133 95 16**) ali pri koordinatorju akcije (**tel. 061 316 943**).

Zaželeno je, da se popisa udeleži čim več udeležencev z avtomobili, saj bomo le tako lahko naredili več skupin in popisali večje območje. Na nočnih popisih lahko poleg sov srečamo še druge zanimive živali, zato bo to vsekakor zanimivo doživetje za vsakogar, ki ga zanima gozd, narava in ptice. Vsi toplo vabljeni!

Koordinator akcije Al Vrezec

POPIS BREGULJK RIPARIA RIPARIA

Letos bomo pričeli s popisi nacionalne gnezditvene populacije breguljk (*Riparia riparia*). Tudi za našo najmanjšo vrsto lastovke želimo zbrati čim več podatkov o njenem gnezdenju, številu in pojavljanju. Posebej še zaradi tega, ker gre za vrsto, ki je zelo ogrožena in o njeni gnezditveni biologiji ne vemo prav veliko. Spoštovane članice in člani podatki, ki jih bomo zbrali z Vašo pomočjo, bodo v veliko pomoč tudi pri nadaljnjem varovanju breguljk in pri izgradnji novih zemeljskih sten za gnezditve. Cilj ni le povečati slovensko gnezditveno populacijo breguljk, temveč ji omogočiti naselitev tudi na tistih predelih ob naših zmaličenih rekah, kjer je nekoč številčno gnezdila in dajala rečni loki svojstven pečat. To je osnovni namen celotne akcije "Breguljka", ki poteka že drugo leto.

Monitoring breguljk smo zastavili kot trajno nalogo v DOPPS-u in jo bomo uspešno izvedli le s skupnimi močmi vseh članov. V tej številki Novic prilagamo izvod obrazca za popis breguljk. V kolikor potrebujete dodatne obrazce ali zloženko o breguljki, nam to sporočite v pisarno DOPPS ali koordinatorju akcije. Želimo Vam uspešno popisovanje in seveda veliko veselja pri srečanju z breguljkami.

Vodja projekta in koordinator akcije "Breguljka"
Franc Bračko

IZGRADNJA STENE ZA BREGULJKO

V soboto **24. aprila 1999** vabimo člane DOPPS na delovno akcijo izgradnje obrežne gnezditilne stene za breguljke. Zbrali se bomo ob 7:30 uri pred Osnovno šolo v Središču ob Dravi. Priporočljivi so gumijasti škornji, lopata ali motika, malica in seveda dobra volja. Torej, dobimo se v Središču ob Dravi v čim večjem številu. Podrobne informacije dobite na telefonu (062) 701 159 dopoldan (Boris Kočevar) ali (062) 219 086 popoldan (Franc Bračko).

IZLETI, AKCIJE IN PREDAVANJA SEKCIJ DOPPS

IZLETI

10. april 1998: Krakovski gozd, vodita Andrej Hudoklin in Hrvoje Oršanič (Ljubljanska sekcija)

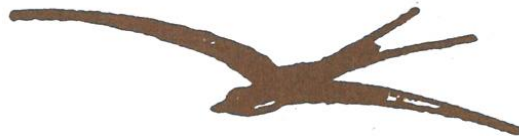
Zbirno mesto je ob 7. uri pred gostilno Žunir v Kostanjevici ob Krki. To je edinstvena priložnost za obisk poplavnega dobovega gozda, ki v svojih krošnjah skriva gnezda več parov črnih štokeljev in malega klinkača. V tem času so tla prekrita s preprogo iz čemaža, ki ga mestoma pozlatita pasja čebula in navadna kaluznica. Poleg gozda, v katerem bomo poslušali detle, žolne, drozge, sinice itd., si bomo ogledali tudi polja in travnike okoli gozda, na katerih so se lani več dni prehranjevale južne postovke. V eni od okoliških vasi smo celo opazovali parjenje, čeprav kasneje niso gnezdile - morda bodo letos! Obdržala sta se tudi črnočeli srakoper in čuk, ki v Sloveniji predstavljata že skoraj izumrli vrsti. Izlet pod strokovnim vodstvom biologa in gozdarja je torej prava uresničitev ornitoloških in botaničnih sanj! Zaradi poplavljenosti gozda so škornji obvezni! Vse ostale informacije dobite na tel. (068) 65 603.

11. april 1999: Mura - Zg. Bistrica, vodi Franc Bračko (Štajerska sekcija)

Ob Muri so ohranjeni največji poplavni gozdovi pri nas in tu še živi črna štoklja. Ker ne vemo, koliko parov tukaj gnezdi bomo poskušali prešteti pare v svatovskem letu. Dobimo se ob 7.30 uri, za podrobnejše informacije pokličite vodjo izleta na tel. (062) 29 086.

22. - 25. april 1999: Hortobagy (Madžarska), vodi Jakob Smole (Štajerska sekcija)

V pušto narodnega parka Hortobagy bodo že priletele množice ptic na svoja gnezdišča: opazovali bomo velike droplje, modre taščice, prilikave kor-morane, čaple žličarke, sabljarke, sokola plenilca, prlvko, črnorepe ključače, velike bobnarice ipd. Za ta izredno zanimiv izlet je žal število prijav omejeno na devet oseb. Nočitev z zajtrkom stane 30 DEM. Prevoz

ZANIMIVOSTI

PRVA LETOŠNJA LASTOVKA

Prva kmečka lastovka to pomlad je 16. marca 1999 prispela v hlev v vasi Šentjur na Polju pri Bregu (Sevnica). „Šel sem pogledat 17. marca 1999 in res je bil v hlevu, kjer sem jih lansko leto obročkal v gnezdu, samček kmečke lastovke. Prosim, če mi pošljete vaše podatke o prvi letos opaženi kmečki lastovki na naslov esiks.zm@siol.net. Mimogrede: prvo kmečko lastovko letos so v Švici opazili 12. marca 1999 na prelazu Fort d'Ecluse, kakor poroča njihov koordinator Alain Chappuis na EBN.

Marjan Gobec

z osebnimi avtomobili. Za rezervacijo in zavarovanje je potrebna kvacija 5 000 SIT, ki se bo vstela v vaše stroške. Več informacij dobite na tel. (062) 211 883 (med vikendi).

25. april 1999: ribnik Vrbje pri Žalcu, vodi F. Bračko (Štajerska sekcija)

Izlet bo namenjen še ne povsem izkušenim ornitologom. Poudarek bo na prepoznavanju oglašanja pogostih in malo manj pogostih vrst. Na začetku bo tudi kratko predavanje (na terenu). Vendar pa ne bomo samo poslušali, saj je v tem času tu moč opazovati kar nekaj zanimivih vrst vodnih ptic. Dobimo se ob 8.30 pri ribniku. Informacije dobite na tel.: (063) 853-644 Denis Vengust, (063) 815-391 Zdravko Podhraški, 041 504-109 Denis Vengust.

27. april 1999: Cerknisko jezero, vodita Leon Kebe in Dare Šere

(Notranjska in Ljubljanska sekcija)
Tradicionalni izlet na Cerknisko jezero bomo pričeli ob 7.30 pri Cirilu (bife s kegljiščem v Dolenjem jezeru). Odlično strokovno vodstvo, poznavanje terena, dobra družba in za opazovanje ptic najbolj pestro obdobje so dovolj dobri razlogi, da tega izleta ne zamudite. Pričakujejo nas pobrežniki, prvi rjavi srakoperji, smrdokavre in morda celo ribji orell! Informacije na tel. (061) 791 586 ali (061) 12 50 751.

Izlet je namenjen spoznavanju, druženju in izmenjavanju strokovnih mnenj med udeleženci izleta, zato ste nanj še posebej toplo vabljeni!

22. in 23. maj 1999: Novigrad, Bale, jezero Palud, vodi Zlata Vahčič (Ljubljanska sekcija)

Kdor se želi naučiti miru in lepote Istre izven turistične sezone ter prisluhniti mediteranskim pticam v polnem petju, naj se vsekakor udeleži tega izleta. Informacije o uri odhoda, prenočišču in načinu prevoza dobite na tel. (061) 335 841.

30. maj 1999: Volčeški travniki, vodi F. Rebeušek (Štajerska sekcija)

Ogledali si bomo Volčeške travnike, ki jim grozi uničenje. Izlet bo smiselno nadaljevanje predavanja (glejte seznam predavanj). Pričakujemo tipične travniške vrste; v letu 1997 je tu zadnjič gneznila zlatovranka. Upajamo, da se bo zgodovina ponavila. Zbor ob 9.00 pri Cinkarni Celje. Informacije dobite na tel.: (063) 853-644 Denis Vengust, (063) 815-391 Zdravko Podhraški, 041 504-109 Denis Vengust.

19. in 20. junij 1999: Krnska jezera, vodi Tomaž Jančar (Ljubljanska sekcija)

Dvodnevni izlet bomo pričeli pri izviru Tolminke in ga nadaljevali proti Krnskim jezerom. Ta čas je za obisk gora najbolj primeren, saj ptiči intenzivno krmijo svoje mladiče. Ogledali si bomo tri kolonije mestnih lastovk na naravnih gnezdiščih, planinske vrbce, planinske pevk, kupčarje, morda celo kakšnega beloglavega jastreba, poleg tega pa bomo poslušali katorne in hribske listnice, ki v Sloveniji gnezdiijo le na nekaj mestih. Prespali bomo v koči pri Krnskih jezerih (spalne vreče ne potrebujete, pač pa denar za prenočišče). Drugi dan se bomo vračali čez Peske. Tisti, ki to območje poznate, boste lahko ugotovili, da ga je lanskoletni velikonočni potres močno prizadel - razdejal je cele gore in izbrisal nekaj hektarjev gozda. Za izlet se prijavite osebno pri vodji izleta na tel. (061) 667 968, hkrati boste izvedeli tudi vse v zvezi z uro odhoda in prevozom. Obvezna je trdna obutev - nikakor ne superge! V primeru slabega vremena bo izlet preložen na 26. in 27. junij (naslednji vikend).

AKCIJE

24. april 1999: Čiščenje stene za breguljko, koordinira Boris Kočvar in Franc Bračko (Štajerska sekcija)

Pozor datum akcije je spremenjen s 17. aprila na 24. april. S hrvaškimi kolegi bomo v mejnem območju med Slovenijo in Hrvaško pripravili dve peščeni steni za breguljko. Zbor je ob 7.30 uri pred OŠ v Središču ob Dravi. Storit kaj za breguljko! Informacije na tel. (062) 701 159. Oglejte si tudi prispevka v tokratni številki Novic Popis breguljk in Izgradnja stene za breguljko.

5. maj 1999: Popis velikega skovika, koordinira Katarina Senegačnik (Ljubljanska sekcija)
Dobimo se ob 21. uri na končni postaji avtobusa št. 19 na Lžanski cesti, kjer se bomo razdelili v skupine. Če imate kasetofon in posnetek petja samca velikega skovika, ju prinesite s seboj ali pravočasno obvestite koordinatorko, da ju potrebujete. Za sodelovanje pri popisu se prijavite vsaj tri dni prej! V primeru slabega vremena je popis preložen na 12. maj 1999.

3. teden v maju: Popis kozače na Ljubljanskem vrhu,

koordinira Al Vrezec (Ljubljanska sekcija)
Natančen datum, ki je odvisen od vremena in vse o metodi dela izveste na tel. (061) 316 943. Oglejte si tudi prispevek Povabilo na popis kozač v tej številki Novic, stran XX.

7. - 8. avgust 1999: Mednarodno štetje zlatovrank, koordinirata Franc Bračko in Borut Štumberger (Štajerska sekcija)

Žal število letujočih zlatovrank v tem desetletju pri nas kritično pada. Štetje je idealna priložnost, da vidimo eno najbolj ogroženih naših ptic. V času, ko bo potekalo štetje, se rade zadržujejo v majhnih skupinah. Po vaši telefonski prijavi se bomo dogovorili za razdelitev območij. Informacije dobite po tel. (062) 29 086 (Franc Bračko) in (062) 761 000 (Borut Štumberger).

MALA ŠOLA PTIČJEGA PETJA IN OGLAŠANJA (Ljubljanska sekcija)

Letos prvič uvajamo malo šolo ptičjega petja in oglašanja, ki je namenjena začetnikom. Potekala bo na naslednjih terenih:

11. april 1999: Tivoli, vodi Eva Vukelič
Dobimo se ob 7. uri pri kopalšču Tivoli. Spoznali bomo petje različnih vrst sinic, drozgov in ščinkavcev. Informacije dobite po tel. (061) 654 346. Pozor datum je spremenjen z 10. na 11. april.

15. maj 1999: Cerknisko jezero, vodi Dare Šere

Dobimo se ob 6. uri pri Cirilu (bife s kegljiščem v Dolenjem jezeru). Poslušali bomo repaljščice, trstnice, penice, rumene strnade... Informacije dobite po tel. (061) 12 50 751.

5. junij 1999: Ljubljansko barje, vodi Katarina Senegačnik

Dobimo se ob 21. uri na končni postaji avtobusa št. 6 pri Dolgem mostu. Spoznali bomo kosca, velikega skovika, rečnega cvrčalca, kobiličarja, močvirsko trstnico in malega slavca. Informacije dobite po tel. (061) 263 988.

14. avgust 1999: Ormož, vodita Luka Božić in Damijan Denac

Dobimo se ob 8. uri na železniški postaji v Ormožu. Naučili se bomo prepoznavanja pobrežnikov po

obarvanosti, oglašanju in obnašanju. Če imate teleskop, ga prinesite s seboj. Informacije dobite po tel. (062) 106 533 in (062) 106 532.

PREDAVANJA

Ljubljanska sekcija

15. april 1999: Kosce Crux crex na Ljubljanskem barju, predava Vesna Grobelnik (pričetek ob 19. uri na Žibertovi 1 v Ljubljani, pisarna DOPPS)

Vesna Grobelnik, absolventka biologije, nam bo predstavila svojo diplomsko nalogo, med izdelavo katere je potrdila in dopolnila nekatera dognanja o življenju kosca. V nalogo je zajela tudi telemetrijo, torej redno spremljanje gibanja koscev, na katere je namestila oddajnike. Rezultati so izredno zanimivi!

13. maj 1999: Dvoživke Ljubljanskega barja, predava Katja Paboljšaj (pričetek ob 19. uri na Žibertovi 1 v Ljubljani, pisarna DOPPS)

Da bi se srečali z njimi še kako drugače kot le z madeži na cestah, smo povabili strokovnjakinjo iz prirodoslojnega muzeja Slovenije, da nam pove nekaj več o barjanskih dvoživkah. Izvedeli boste vse o tem, kje živijo, kako se vedejo in kaj jih ogroža. Z njimi se lahko srečate skoraj v vsakem obcestnem kanalu, gorski urhi zasledijo celo zelo umazane in nato v zborih nežno, polglasno prepevajo.

Notranjska sekcija

17. april 1999: Ptice otoka Paga, predava Dare Šere (pričetek ob 20. uri v občinski dvorani pod Ljubljansko banko v Cerknici)

15. maj 1999: Kosce Crux crex na Ljubljanskem barju, predava Vesna Grobelnik (pričetek ob 20. uri v občinski dvorani pod Ljubljansko banko v Cerknici)
Predavateljica bo tokrat predstavila svoja spoznanja o koscu Notranjem. Vsi, ki ste predavanje zamudili v Ljubljani imate tokrat priložnost v Cerknici.

Štajerska sekcija

14. april 1999: Kosce Crux crex, predava dr. Peter Trontelj (pričetek ob 18. uri na Pedagoški fakulteti v Mariboru, Koroška cesta 160, Oddelek za biologijo, predavalnica 0.67)

Ptici, katere življenjski prostor se je v zadnjih letih v Evropi drastično skrčil, nam bo predstavil vodilni slovenski in uveljavljen evropski poznavalec te vrste. Izvedeli bomo kakšen je koščev življenjski slog, zakaj je njegovo »brušenje kose« potihnilo na večini štejskih travnikov in kakšno je stanje in perspektive za to globalno ogroženo vrsto.

18. maj 1999: Možnosti ohranitve Volčeških travnikov, predava F. Rebeušek

Predavanja bodo potekala vsak tretji torek v mesecu s pričetkom ob 18.00 uri v prostorih Zavoda za zdravstveno varstvo Celje na Ipavčevi ul. 18 v Celju (nasproti Avtoceľja).

Nižinski travniki so v Sloveniji najhitreje izginjajoč habitat. Uničenje s cestarskimi posegi grozi tudi Volčeškim travnikom, ki se razprostirajo na JV strani Celja. Predavatelj se z zaščito teh travnikov profesionalno ukvarja na Zavodu za varstvo narave in kulturna dediščine Celje. Predstavil bo njihovo naravovarstveni pomen in možnosti za njihovo zaščito. Predavanje bo tudi predpriprava na kasnejši izlet.

Generalni pokrovitelj DOPPS

mobitel

SLOVENSKI OPERATER NMT & GSM

Izdaja: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS®, p.p. 2395, 1001 Ljubljana;

Glavna urednica: Andreja Ramšak; Pomočnik glavne urednice: Peter Legiša; Oblikovanje in tehnično urejanje: Darja Šipeč (Živozeleni); Uredniški svet: Damijan Denac, Andrej Figelj, Leon Kebe, Borut Mozetič, Al Vrezec; DTP: KGB ZOD; Likovna oprema: Slavko Polak in prirodoslovna literatura iz preloma stoletja; Tisk: Tiskarna Artilj;

Prispevke lahko pošiljate na društven naslov ali e-mail: andreja.ramsak@guest.arnes.si. Informativni bilten izhaja šestkrat letno. Prispevke vračamo samo na željo avtorjev.

Naročnina je vključena v članarino DOPPS. Bilten je vpisan v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Priradoslovni muzej Slovenije
Slovene Museum of Natural History

